

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΩΔΙΚΟΣ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
108/198
Κ.Δ.Α.
ΕΛΛΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ
Κ.Δ.Α.
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΠΟΡΤ
ΠΑΥΕ
ΗΕΛΛΙΑΣ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΝ 2 Γ ΚΤΙΡΙΟ · 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Τόμος 36 - Τεύχος 3 - Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1997

NOSILEFTIKI

QUARTERLY PUBLICATION OF THE
HELLENIC NATIONAL GRADUATE NURSES ASSOCIATION

Vol 36 - No 3 - September - December 1997

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Άρθρο σύνταξης Δρ. Α. Παπαδαντωνάκη	163
2. 21ο Συνέδριο Νοσηλευτικής του Διεθνούς Συμβουλίου Νοσηλευτών, Ιούνιος '97, Βανκούβερ Μ. Καλαφάτη	165
3. 29η Συνεδρίαση των Εθνικών Αντιπροσωπειών του Διεθνούς Συμβουλίου Νοσηλευτών Μ. Μαλγαρινού	172
4. Νοσηλευτική Θεωρία και πράξη Οδύοντας προς τον 21ο αιώνα Δρ. Στέλλα Κοτζαμπασάκη	175
5. Φροντίδα στη Νοσηλευτική: Μια άλλη άποψη Π. Δημητρίου	185
6. Ο ρόλος του ειδικού κλινικού νοσηλευτή Χρ. Λεμονίδου	189
7. Ο ρόλος του νοσηλευτή εκπαιδευτικού στον κλινικό χώρο κριτική ανάλυση της βιβλιογραφίας Ευρ. Παπασταύρου	198
8. Ο διαβητολογικός νοσηλευτής και η εκπαίδευση στην αυτοφροντίδα Ελ. Δημητριάδου	209
9. Κυρίαρχες έννοιες και προσεγγίσεις στη διασφάλιση της ποιότητας Δ. Παπαγεωργίου	215
10. Κλινική Επιβλεψη-Ρόλοι, μοντέλα και στρατηγικές που μπορούν να ενθαρρύνουν την αντανακλαστική πρακτική (Reflective Practice) Μ. Μαντζώρου	226
11. Συζητήστε τρόπους με τους οποίους οι θεωρίες και δεξιότητες της συμβουλευτικής μπορούν να αναπτύξουν τη νοσηλευτική πρακτική Αθ. Μόσχου - Κάκκου	233
12. Εκπαιδευτική προετοιμασία διευθυντών νοσηλευτικών υπηρεσιών (ΔΝΥ) ώστε να ανταποκρίνονται σε μελλοντικές προκλήσεις Μ. Μπατσολάκη	247
13. Η αναγκαιότητα της εισαγωγής αλλαγών στη Νοσηλευτική Δρ. Ε. Χαραλαμπίδου	265
14. Έλεγχος συμπεριφοράς ψυχικά πασχόντων: Ηθικές διαστάσεις του προβλήματος Μ. Πριάμη, Χ. Πλάτη	272
15. Περιεχόμενα του Έτους 1997	282
16. Οδηγίες για τους συγγραφείς	284

CONTENTS

1. Editorial Dr. A. Papadantonaki	163
2. ICN 21st Quadrennial Congress June 1997, Vancouver M. Kalafati	165
3. 29th Meeting of the National Representatives of ICN M. Malgarinou	172
4. Nursing theory and practice Approaching the 21st century Dr. St. Kotzabassaki	175
5. Caring in Nursing: a different view P. Dimitriou	185
6. The role of clinical Nurse Practitioner Chr. Lemonidou	189
7. Clinical role of nurse teacher in terms of clinical areas: critical analysis of the literature Eur. Papastaurou	198
8. Diabetologic nurse and self management education El. Dimitriadou	209
9. Fundamental Concepts and Approaches of Quality Assurance D. Papageorgiou	215
10. Clinical Supervision - Roles, models and strategies which can encourage the reflective practice M. Mantzorou	226
11. Discuss ways in which counselling theory and skills be used to enhance Nursing practice Ath. Moschou - Kakkou	233
12. Educational Needs and nurse managers M. Batsolaki	247
13. The need to introduce changes in Nursing Dr. E. Charalabidou	265
14. Behavior control of the violent patients: ethical considerations M. Priami, Ch. Plati	272
15. Contents of the year 1997	282
16. Instructions to authors	284

- «ΤΑ ΕΝΥΠΟΓΡΑΦΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΔΕΝ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΣΔΝΕ».
- ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΝΑ ΜΑΣ ΤΟ ΚΑΝΕΤΕ ΓΝΩΣΤΟ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΛΑΒΕΤΕ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών - Νοσηλευτών
Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2, 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Αγιώτου-Δημοπούλου
Α. Καλοκαιρινού
Α. Παπαδαντωνάκη
Ε. Πατηράκη
Α. Πορτοκαλάκη
Ε. Χαραλαμπίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Δρ. Ασπασία Παπαδαντωνάκη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Α.Β.Ε.Ε.
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 80, 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3624.728, 3609.342, 3601.605, FAX: 3601.679

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/ές-Σπουδάστριες/ές	5.000	δρχ.
Οργανισμοί-Εταιρείες-Βιβλιοθήκες	9.000	δρχ.
Εξωτερικού	80	\$
Τιμή τεύχους	1.500	δρχ.
Τιμή τευχών 1992-1996	1.200	δρχ.
» » 1990-1991	1.000	δρχ.
Παλαιότερα τεύχη	800	δρχ.

Η φροντίδα στη Νοσηλευτική: μια άλλη άποψη

Παναγιώτα Δημητρίου,
Σμνηναγός Νοσηλεύτρια, MSc

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Η φροντίδα στη Νοσηλευτική: μια άλλη άποψη. Στο άρθρο αυτό γίνεται προσπάθεια διερεύνησης της έννοιας της φροντίδας στη νοσηλευτική επιστήμη, από την εποχή εμφάνισης της νοσηλευτικής έως τη σημερινή εποχή. Από τη σχετική βιβλιογραφική ανασκόπηση, αποκαλύπτονται οι αθέατες έως σήμερα πλευρές της έννοιας της φροντίδας και γίνεται εμφανής η ανάγκη επανεξέτασης αυτής της έννοιας υπό το πρίσμα της αυτονομίας και των αξιών του φεμινισμού στη νοσηλευτική επιστήμη.
Νοσηλευτική 3: 185-188, 1997

Η έννοια της φροντίδας αποτελεί το ουσιαστικότερο στοιχείο της νοσηλευτικής επιστήμης και επηρεάζει τη νοσηλευτική πράξη, εκπαίδευση, θεωρία και έρευνα. Η νοσηλεύτρια - θεωρητικός Leininger περιγράφει τη φροντίδα ως τον πυρήνα της νοσηλευτικής, το κεντρικό - κυρίαρχο και μοναδικό για τη νοσηλευτική στοιχείο¹. Ομοίως η Watson θεωρεί τη φροντίδα ως το κέντρο της νοσηλευτικής πράξης και ότι πηγάζει από τη φιλοσοφία της νοσηλευτικής επιστήμης².

Σε όλα τα νοσηλευτικά συγγράμματα αναφέρεται η έννοια των λέξεων: «φροντίδα» και «φροντίζω» (care-caring), έννοιες των οποίων οι ρίζες ευρίσκονται στην απαρχή της ιστορίας των γυναικών.

Ιστορική ανάλυση της έννοιας της φροντίδας στη νοσηλευτική

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της νοσηλευτικής, είναι εμφανές ότι η

έννοια της φροντίδας είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη γυναικεία ύπαρξη. Από τη δεκαετία του 1870, τότε που έχομε τα πρώτα γραπτά ευρήματα στην Αμερική αφορώντα τη νοσηλευτική, η φροντίδα (care) είναι αποκλειστικό έργο των γυναικών της οικογένειας προς τους συγγενείς και τους φίλους³. Η νοσηλευτική –με την έννοια της τότε χρονικής εποχής– εδιδάσκετο από τη μητέρα στην κόρη ή από την εσωτερική υπηρεσία του σπιτιού, ως ένα έργο καθαρώς γυναικείο. Η επίδραση της θρησκείας στο έργο αυτό έδωσε την έννοια της αγάπης στην παρεχόμενη από τις γυναίκες φροντίδα. Η νοσηλευτική ήταν ένα καθήκον - υπόχρεωση για τη γυναίκα και την αγάπη προς τον ασθενή. Η φροντίδα ήταν η χωρίς πληρωμή προσφορά αγάπης⁴.

Με την πάροδο των ετών και μετά τη βιομηχανική και οικονομική ανάπτυξη άλλαξε και το μέχρι τότε καθεστώς της νοσηλευτικής. Γυναίκες - «νοσηλεύτριες» προσλαμβάνοντο για εργασία στα σπίτια όταν η γυναίκα του σπιτιού δεν ήταν σε θέση να φροντίσει τους ασθενείς συγγενείς ή

φίλους. Έτσι άρχισε να διαχωρίζεται η παροχή φροντίδας από την αγάπη⁵.

Φθάνοντας στην εποχή της Florence Nightingale, τη βρίσκουμε να διδάσκει τις νοσηλεύτριες της, ότι είναι καθήκον τους η φροντίδα των ασθενών και διαχώριζε το ρόλο τους από αυτό των γιατρών, οι οποίοι είχαν ως έργο τους τη θεραπεία⁶.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να δούμε ετυμολογικά την προέλευση των λέξεων «φροντίδα» (care) και «θεραπεία» (cure). Η λέξη «care» στην παλαιά Αγγλική διάλεκτο σήμαινε: «ταλαιπωρώ εαυτόν» (to trouble oneself) και η λέξη «cure» προέρχεται από το Γαλλικό curé το οποίο σημαίνει: ιερέας. Ο σκοπός της παραπομπής στην ετυμολογία των δύο λέξεων, αποσκοπεί στο να γίνει σαφές ότι η έννοια της φροντίδας (care) ήταν συνδεδεμένη με «χαμηλού επιπέδου ενασχόληση», ενώ η θεραπεία (cure) αποτελούσε ιδιαίτερα σεβαστή ενασχόληση⁴.

Η Florence Nightingale υποστήριξε ότι οι γυναίκες - νοσηλεύτριες έπρεπε να εκπαιδευόταν με στόχο την καλύτερη παροχή φροντίδας. Στα συγγράμματά της περιέγραφε «πώς μια νοσηλεύτρια πρέπει να είναι», δίνοντας έμφαση στη συμπεριφορά η οποία όμως προκαθοριζόταν από το γιατρό. Δεν αναφέρεται πουθενά η έννοια της φροντίδας και το πώς θα εξασφαλιζόταν η εκπλήρωση των ζωτικών αναγκών της καθημερινής ζωής των ασθενών⁶.

Σύμφωνα με την τότε κοινωνική αντίληψη ο ρόλος των νοσηλευτριών ήταν να προσφέρουν τη γενναιοδωρία τους, τις αξίες τους και την αφοσίωσή τους στον πάσχοντα, κάτω από τις υπηρεσίες και εντολές των ιατρών. Ο ρόλος τους αυτός ήταν ευθύνη που πήγαινε από το ρόλο τους ως μπτέρες.

Σημερινή κατάσταση - Φραγμοί νοσηλευτικής φροντίδας

Σύγχυση μεταξύ φροντίδας, ρόλου και συμπεριφοράς παρατηρείται μέχρι και τα μέσα του 20ου αιώνα όταν με σχετική νομοθεσία καθορίζεται ο ρόλος των νοσηλευτών.

Τι γίνεται όμως με τη φροντίδα; Πόσο

υπαρκτή είναι η φροντίδα στη νοσηλευτική μας πράξη σήμερα; Ποιά η θέση των ανδρών νοσηλευτών σε μια επιστήμη που παραδοσιακά στηρίζεται στην έννοια της φροντίδας που θεωρείται πηγαίο προνόμιο και πλεονέκτημα των γυναικών;

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι ασθενείς θεωρούν τους νοσηλευτές ως μη αυτόνομους και υπό τις εντολές ή τις υπηρεσίες των ιατρών. Οι ασθενείς γνωρίζουν το ρόλο των ιατρών, ενώ επικρατεί σύγχυση για το ρόλο των νοσηλευτών. Οι γιατροί θεωρούν τους νοσηλευτές μέλη της ομάδας, αλλά στην πραγματικότητα οι νοσηλευτές συνήθως δεν τυγχάνουν ίσης αντιμετώπισης. Πράξεις φροντίδας προς τους ασθενείς θεωρούνται ότι προέρχονται από την καρδιά και όχι από το μυαλό και η νοσηλευτική θεωρείται ως προέκταση της ιατρικής και περιλαμβάνει τεχνικά προσόντα και τάσεις υποταγής⁷.

Οι καθημερινές αυτές καταστάσεις αποτελούν φραγμούς για τη φροντίδα στη νοσηλευτική πράξη και περιορίζουν το έργο των νοσηλευτών στο καθαρώς πρακτικό μέρος των καθηκόντων τους. Η Leininger σημειώνει ότι ακόμη ένας φραγμός φροντίδας είναι το ότι οι νοσηλευτές δεν βλέπουν τα μακροχρόνια αποτελέσματα της φροντίδας που προσφέρουν στους ασθενείς τους¹. Ίσως αυτοί οι φραγμοί να αιτιώνται για το ότι οι σημερινοί νοσηλευτές «απομακρύνονται από το πλευρό του ασθενή» - φράση την οποία πολύ συχνά ακούμε στις ημέρες μας.

Οι νοσηλευτές μας διδάσκονται στις νοσηλευτικές σχολές τα ιατρονοσηλευτικά μαθήματα απαραίτητα για το ρόλο που θα αναλάβουν στα νοσοκομεία. Εκπαιδεύονται στις πρακτικές εφαρμογές της νοσηλευτικής επιστήμης και στον ανάλογο τεχνολογικό εξοπλισμό. Η έννοια της φροντίδας συνήθως περιορίζεται στην παροχή νοσηλευτικών υπηρεσιών στον ασθενή, οι οποίες πηγάζουν από το νοσηλευτικό ρόλο μας. Για παράδειγμα διδασκόμαστε την προεγχειρητική και μετεγχειρητική φροντίδα των ασθενών, τη νοσηλευτική φροντίδα ασθενών με κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις και συνήθως περιοριζόμαστε στην περιγραφή και διενέργεια συγκεκριμένων

πράξεων. Σύμφωνα με το American Nurses Association Social Policy Statement του 1980, οι νοσηλεύτριες: «κάνουν διάγνωση και χειρίζονται τις αντιδράσεις των ανθρώπων σε προβλήματα υγείας»⁹. Ο ορισμός αφορά το λειτουργικό ρόλο των νοσηλευτριών, χωρίς να δίδεται καμιά έμφαση στην έννοια της φροντίδας. Δεν αναφέρεται στις αξίες, την ιστορία και το πάθος της νοσηλευτικής φροντίδας.

Παρέχω φροντίδα σημαίνει: γνωρίζω, είμαι μαζί, κάνω κάτι προς όφελος, ακούω τον ασθενή, συμμερίζομαι τα συναισθήματά του, δημιουργώ και αξιολογώ με τον ασθενή και την οικογένεια του το σχεδιασμό της φροντίδας σύμφωνα με τις συνήθειές του⁸. Πολλές όμως από αυτές τις διαστάσεις της φροντίδας στη νοσηλευτική παραμένουν άγνωστες και αθέατες τόσο από τους νοσηλεύτριες όσο και από άλλους επιστήμονες. Είναι γνωστό ότι όλες οι ανθρωπιστικές επιστήμες περιλαμβάνουν την έννοια της φροντίδας. Για τη νοσηλευτική επιστήμη στόχος της φροντίδας είναι η προαγωγή της ανθρώπινης ευεξίας. Η διαφοροποίηση της νοσηλευτικής επιστήμης από τις άλλες που περιλαμβάνουν την έννοια της φροντίδας, έγκειται στο ότι ο στόχος της φροντίδας, η νοσηλευτική γνώση και πράξη είναι στοιχεία αλληλένδετα μεταξύ τους και αδιαχώριστα^{9,10}.

Είναι λοιπόν αυτή η έννοια της φροντίδας που μας δημιουργεί τυχόν «προβλήματα» στην άσκηση της νοσηλευτικής επιστήμης και μας οδηγεί σε αίσθημα υποταγής ή υποτέλειας προς τους ασθενείς και τους γιατρούς: Μήπως με την παρουσία των ανδρών νοσηλευτών αναμένουμε την εξάλειψη αυτού του αισθήματος υποτέλειας και ελπίζουμε στην αναβάθμιση του ρόλου μας;

Φεμινισμός και νοσηλευτική φροντίδα

Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, πολλά άρθρα έχουν γραφεί σχετικά με το αίσθημα υποταγής και γιατί όχι καταπίεσης που βιώνουν οι νοσηλεύτριες στις καθημέρα εργασιακές σχέσεις τους. Είναι η παρουσία των αξιών και αρχών του φεμινισμού στη νοσηλευτική επιστήμη και στο ρόλο των νοσηλευτριών ως «φροντίζοντες»^{11,12,13,14}.

Η φεμινιστική ιδεολογία αξιολογεί τις γυναίκες και αντιμετωπίζει τις ανισότητες που αφορούν τα δύο φύλα. Ασχολείται με την καταπολέμηση της καταπίεσης και πιο συγκεκριμένα την άσκηση δύναμης μιας ομάδας για να κυριαρχήσει σε μια άλλη¹⁴. **Το παρόν σύστημα υγείας λειτουργεί με μια δομή ή οποία χαρακτηρίζεται ως «πατριαρχική». Η ιατρική επιστήμη, παραδοσιακά ανδρικό επάγγελμα με κέντρο τη θεραπεία, υπερισχύει της νοσηλευτικής επιστήμης η οποία θεωρείται παραδοσιακά γυναικείο επάγγελμα με κέντρο τη φροντίδα**¹⁵. Αυτή η δομή έχει προκαλέσει αίσθημα καταπίεσης στη νοσηλευτική, από την οποία απουσιάζει η αυτονομία και το φεμινιστικό σκέπτεσθαι. Ο φεμινισμός φαίνεται να δίνει στη νοσηλευτική μια άλλη άποψη σχετικά με την ισότητα και τα δικαιώματα^{12,13}. Λέξεις που μάλλον αποφεύγουμε να συμπεριλαμβάνουμε στο νοσηλευτικό λεξιλόγιό μας. **Ο φεμινισμός μπορεί να συμβάλει στην αναθεώρηση της έννοιας της φροντίδας στη Νοσηλευτική, επανεκτιμώντας το καθήκον των νοσηλευτριών για φροντίδα ως ισότιμο του ιατρικού καθήκοντος για θεραπεία**¹⁶. Γυναίκες και άνδρες νοσηλεύτριες, όλοι θα πρέπει να βρούμε την οδό προς την αυτόνομη παροχή φροντίδας, όπως καθορίζεται από **τη φύση της ίδιας της νοσηλευτικής επιστήμης**.

Διλήμματα νοσηλευτικά όλα όσα προαναφέρθηκαν, τα οποία θα πρέπει να μας οδηγούν στην επανεκτίμηση της έννοιας της φροντίδας. Η συνεχής εξέλιξη της εφαρμογής των νοσηλευτικών θεωριών, η αναβαθμισμένη νοσηλευτική εκπαίδευση και η συνεχιζόμενη αναζήτηση νοσηλευτικών λύσεων στα νοσηλευτικά προβλήματα μέσω της νοσηλευτικής έρευνας, αποτελούν τη βάση για την επανατοποθέτηση των νοσηλευτριών σχετικά με την έννοια της φροντίδας στη νοσηλευτική.

Εκτιμάται ότι η νοσηλευτική έρευνα σε θέματα αφορώντα τη σπουδαιότητα της φροντίδας για τον ίδιο τον ασθενή, τη βελτίωση της κατάστασης των ασθενών σχετικά με την παρεχόμενη φροντίδα, τις σχέσεις φροντίδας - θεραπείας και ανθρώπινης ύπαρξης θα αποτελέσει

σημείο αναφοράς για τους νοσηλευτές σχετικά με τη φροντίδα.

Είναι ανάγκη να αποκαλύψουμε τα χαρακτηριστικά της νοσηλευτικής φροντίδας ώστε να αναγνωρισθεί ο πραγματικός ρόλος μας, να επανεκτιμηθεί και να δοθεί αυτός ως νέα κληρονομιά στους μαθητές νοσηλευτικής. Εάν η νοσηλευτική υιοθετήσει την έννοια της αυτονομίας στην καθημερινή νοσηλευτική πράξη και στα εκπαιδευτικά προγράμματα χωρίς όμως να χάσει τις αξίες της, τότε η φροντίδα ίσως δώσει νέα αξία και ποιότητα στην επαγγελματική και προσωπική μας ζωή.

PANAYIOTA DIMITRIOU. *Caring in Nursing: a different view. In this paper the author attempts to explore the concept of caring in the nursing science, from the time of the appearance of nursing till our days.*

The relevant literature reveals the so-far invisible sides of the concept of caring and it seems to be obvious that there is a need reevaluate caring under the prism of autonomy and the principles of feminism in the nursing science. Nosileftiki 3: 185-188, 1997.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Leininger, M The phenomenon of Caring importance, research questions and theoretical considerations. In: *Caring: an essential Human Need*, 1981, New Jersey.
2. Watson, J. *Nursing: the philosophy and science of caring*, 1977, Little Brown & Co, Boston Massachusetts.
3. Colliere, M, F. Invisible care and invisible women as health care-providers. *International Journal Nursing Studies*, 1986 Vol 23, No 2, pp 95-112.
4. Reverby, S. A caring dilemma: womanhood and nursing in historical perspective, *Nursing Research* Jan/Feb, 1987 Vol 36, No 1, pp 5-11.
5. Chinn, P. Clarification of the unique role of caring in nurse-patient relationships. In: *Anthology on caring*. National League for Nursing Press, New York, 1991, pp 183-209.
6. Dunlop, M. Is a science of caring possible? *Journal of Advanced Nursing*, 1986 Vol 11, pp 661-670.
7. Morse, J., Solberg, S., Neander, W., Bottorff, J, Johnson, J. Concepts of caring and caring as a concept. *Advances in Nursing Science*, 1990 12 (1): 1-14.
8. Hooft, S. Caring and professional commitment. *The Australian Journal of Advanced Nursing*, 1987, Jun-Aug., Vol 4, No 4, pp 29-38.
9. Swanson, K. Nursing as informed caring for the well-being of others. *IMAGE: Journal of Nursing Scholarship* 1993, Vol. 25, No 4, pp 352-357.
10. Roberts, J. Uncovering hidden caring. *Nursing Outlook* 1990 March/Apr Vol 38, No 2, pp 67-69.
11. Vance, C., Talbott, S., McBride, A., Mason, D. An uneasy alliance: nursing and the women's movement. *Nursing Outlook*, 1985 Nov/Dec., Vol 33, No 6, pp 281-285.
12. Condon, E. Nursing and the caring metaphor: gender and political influences on an ethics of care. *Nursing Outlook* 1992 Jan/Feb, Vol 40, No 11, pp 14-19.
13. Millar, B., Biley, f. An exploration of issues relating to feminism and nurse education. *Nurse Education Today*. 1992 Vol 12, pp 274-278.
14. Chinn, P., Wheeler, C. Feminism and nursing: can nursing afford to remain aloof from the women's movement? *Nursing Outlook* 1985 March/Apr., Vol 33, No 2, pp 74-77.
15. Watson, J. The moral failure of the patriarchy. *Nursing Outlook* 1990 March/Apr., Vol 38, No 2, pp 62-66.
16. Malin, N., Teasdale, K. Caring versus empowerment: considerations for nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*. 1991 Vol 16, pp 657-662.